CORPUS DIONYSIACUM

II

PATRISTISCHE TEXTE UND STUDIEN

IM AUFTRAG DER

PATRISTISCHEN KOMMISSION

DER AKADEMIEN DER WISSENSCHAFTEN
IN DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND

HERAUSGEGEBEN VON

HANNS CHRISTOF BRENNECKE UND
EKKEHARD MÜHLENBERG

BAND 67

De Gruyter

CORPUS DIONYSIACUM

II

PSEUDO-DIONYSIUS AREOPAGITA

DE COELESTI HIERARCHIA
DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA
DE MYSTICA THEOLOGIA
EPISTULAE

2., ÜBERARBEITETE AUFLAGE

HERAUSGEGEBEN VON

GÜNTER HEIL †
UND
ADOLF MARTIN RITTER

De Gruyter

Gedruckt mit Unterstützung der Deutschen Forschungsgemeinschaft.

ISBN 978-3-11-027706-7
e-ISBN 978-3-11-027709-8
ISSN 0553-4003

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

A CIP catalog record for this book has been applied for at the Library of Congress.

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet über http://dnb.dnb.de abrufbar.

© 2012 Walter de Gruyter GmbH & Co. KG, Berlin/Boston

∞ Gedruckt auf säurefreiem Papier

Printed in Germany

www.degruyter.com

Dem Andenken
an
Hermann Langerbeck
und
Carl Andresen

GELEITWORT

Am 25. August 1990 ist Günter Heil gestorben. Wer ihn gekannt hat und vor allem die, die mit ihm zusammengearbeitet haben, sind bestürzt und trauern um den feinfühligen Philologen. Seiner profunden Sprachkenntnis, die er gelassen im Gespräch weitergab, ist die ganze Edition verpflichtet. So verlängert sich die Reihe der Personen, denen der Dank für die geleistete Arbeit an dieser Edition nur noch nachgerufen werden kann. Günter Heil hätte sich über die vollendete Veröffentlichung sehr gefreut; denn der Text des Areopagiten hat ihn länger als die Hälfte seines Lebens, seit seiner Dissertation, beschäftigt.

Die Revision der Druckfahnen hat G. Heil noch selbst durchsehen können; auch die Auswahl für das griechische Wortregister hat er noch mitbestimmt. Für die sorgfältige Ausführung des Umbruchs und für die Register trägt die Göttinger Arbeitsstelle der Patristischen Kommission die Verantwortung; ich zeichne für sie, aber mir ist mit hohem Einsatz geholfen worden, von den beiden anderen Editoren und von meiner wissenschaftlichen Hilfskraft Gabriela Hirsch.

Der Deutschen Forschungsgemeinschaft gilt ein großer Dank für die gewährte Hilfe. In erfreulicher und hilfsbereiter Zusammenarbeit mit dem Verlag ist ein Druck gelungen, der – so hoffen die Herausgeber – den Erwartungen an eine kritische Textausgabe entspricht.

Göttingen, im Dezember 1990 Ekkehard Mühlenberg

VORWORT

Nach der Edition Balthasar Cordiers, Antwerpen 1634 (verbesserte Neuausgabe Paris 1644, 1655 u. ö.), können nun die Himmlische und die Kirchliche Hierarchie, die Mystische Theologie und die Briefe erstmalig in einer Nova editio critica maior vorgelegt werden. All denen, die dazu beigetragen haben, sei hier gedankt: den zahlreichen Bibliotheken für die Bereitstellung von Mikrofilmen und Abzügen, den wissenschaftlichen Hilfskräften für ihre Hilfeleistungen, und vor allem jenen drei Gelehrten, ohne die eine Neuherausgabe der Areopagitica nicht hätte zustandekommen können: Hermann Lagerbeck †, dem Initiator der Editio critica maior, Carl Andresen †, ihrem jahrelangen Förderer, und Ekkehard Mühlenberg als dem Dienststellenleiter der Patristischen Kommission, Arbeitsstelle Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, ihrem geduldigen Betreuer und engagierten Herausgeber.

Heidelberg und Offenbach, im November 1988 — Adolf Martin Ritter
Günter Heil †

VORWORT ZUR 2., ÜBERARBEITETEN AUFLAGE

Schon lange war es mein Wunsch, in einer 2., überarbeiteten Auflage dieses Bandes II des Corpus Dionysiacum Versehen korrigiert und vor allem den für ein zureichendes Verständnis entscheidenden Testimonien- oder Quellenapparat präzisiert zu sehen. Dies betrifft (fast) ausschließlich den von mir bearbeiteten Teil („Mystische Theologie“ und „Briefe“) samt den dazugehörigen Registern. Ich bin sehr dankbar dafür, dass die Patristische Kommission der Union der Deutschen Akademien der Wissenschaften sich dieses Anliegen zueigen gemacht und der Verlag sich ihm nicht verschlossen hat. Das über Disziplinengrenzen weit hinausreichende Interesse gerade am „areopagitischen“ Schrifttum, dieser handschriftlich so ungewöhnlich reich überlieferten Textsammlung aus der christlichen Spätantike von einer so ungewöhnlichen wirkungsgeschichtlichen Bedeutung, verlangt und rechtfertigt, wie ich denke, ein Höchstmaß an editorischer Sorgfalt.

Heidelberg, im Mai 2012 — Adolf Martin Ritter

INHALT

Geleitwort VII

Vorwort IX

Vorwort zur 2., überarbeiteten Auflage IX

Verzeichnis der abgekürzt zitierten Quellen und Parallelen XIII

Abkürzungen des textkritischen Apparates XIV

De Coelesti Hierarchia, De Ecclesiastica Hierarchia (G. Heil) 1

Einleitung 3
De Coelesti Hierarchia (Text) 5
De Ecclesiastica Hierarchia (Text) 61

De Mystica Theologia, Epistulae (A. M. Ritter) 133

Einleitung 137
De Mystica Theologia (Text) 139
Epistulae (Text) 151

Register 211

1. Corpus Dionysiacum 213
2. Bibel 231
3. Antike Autoren 245
   a) Nichtchristliche Autoren 245
   b) Christliche Autoren 256
4. Moderne Autoren 266
5. Griechisches Register 268
   a) Eigennamen 268
   b) Wörter 269

ABKÜRZUNGEN

VERZEICHNIS DER ABGEKÜRZT ZITIERTEN QUELLEN UND PARALLELEN

Die griechisch-antiken Autoren werden nach H. G. Liddell—R. Scott, A Greek-English Lexicon. With a Supplement 1968, Oxford [9]1940, Nachdruck 1978, S. XVI—XXXVIII, die lateinischen Autoren nach Ch. T. Lewis—Ch. Short, A Latin Dictionary, Oxford 1879 (Nachdruck 1966), S. VII—XI, die griechisch-patristischen Autoren nach G. W. H. Lampe, A Patristic Greek Lexicon, Oxford [5]1978, S. IX—XLIII, zitiert. Es werden auch die dort aufgeführten Textausgaben benutzt. Davon abweichende oder darüber hinausgehende Angaben finden sich im Verzeichnis der abgekürzt zitierten Quellen und Parallelen. Die Abkürzungen erfolgen ohne Punktsetzung.

Weitere bibliographische Abkürzungen folgen dem Abkürzungsverzeichnis der Theologischen Realenzyklopädie, zusammengestellt von S. Schwertner, Berlin—New York 1976.

Im folgenden Verzeichnis werden nur die Textausgaben genannt, die noch nicht in Corpus Dionysiacum I, S. XIII ff. aufgeführt sind.

Chrys catech = Joannes Chrysostomus, Catecheses ad illuminandos 1—8, ed. A. Wenger, Jean Chrysostome, Huit catéchèses baptismales, = SC 50 bis, 1970.

Corp Herm = Corpus Hermeticum, edd. A. D. Nock, A.-J. Festugière, vol. I—II, Paris 1945 ([2]1962).

Dam problem = Damascius Philosophus, De principiis, ed. C. E. Ruelle, Damascii successoris dubitationes et solutiones, 2 Bde, Paris 1889 und 1899, Nachdruck Brüssel 1964.

Dam v Isid = Damascii vitae Isidori reliquiae, ed. C. Zintzen, Hildesheim 1967.

Ev Barth = Evangelii Bartholomaei fragmenta, edd. A. Wilmart — E. Tisserant: RB 10, 1913, 185 sqq. 321 sqq.

Gr Nyss Spir = Gregorius Nyssenus, Adversus Macedonianos de Spiritu Sancto, ed. F. Müller, in: Gregorii Nysseni Opera, vol. III 1, Leiden 1958.

Gr Nyss infant = Gregorius Nyssenus, De infantibus praematurae abreptis, cur. H. Hörner, in: J. K. Downing, J. A. McDonough, H. Hörner, Gregorii Nysseni Opera Dogmatica Minora, Pars II, = Gregorii Nysseni Opera, vol. III 2, Leiden 1987.

Gr Nyss v Macr = Gregorius Nyssenus, Vita s. Macrinae, ed. V. W. Callahan, in: W. Jaeger, J. P. Cavarnos, V. W. Callahan, Gregorii Nysseni Opera, vol. VIII 1, Leiden 1952, Nachdruck 1986.

Gr Nyss virg = Gregorius Nyssenus, De virginitate, ed. J. P. Cavarnos, in: Gregorii Nysseni Opera, vol. VIII 1, Leiden 1952, Nachdruck 1986.

Gr Nyss v Mos = Gregorius Nyssenus, De vita Moysis, ed. H. Musurillo, = Gregorii Nysseni Opera, vol. VII 1, Leiden 1964.

Gr Nyss ascens = Gregorius Nyssenus, In ascensionem Christi, ed. E. Gebhardt, in: G. Heil, A. van Heck, E. Gebhardt, A. Spira, Gregorii Nysseni Sermones, Pars I, = Gregorii Nysseni Opera, vol. IX, Leiden 1967.

Gr Nyss mort = Gregorius Nyssenus, De mortuis, ed. G. Heil, in: G. Heil, A. van Heck, E. Gebhardt, A. Spira, Gregorii Nysseni Sermones ..., a. a. O.

Hierocl in CA = Hierocles Platonicus, In Aureum Pythagoreorum Carmen commentarius, rec. F. G. Köhler, Stuttgart 1974.

Jamb fr = Jamblichus Philosophus, Fragmenta, in: B. D. Larsen, Jamblique de Chalcis. Exégète et philosophe. Appendice: Testimonia et fragmenta exegetica, Aarhus (Univ. forl.) 1972.

Or hom in Lc = Origenes, Homiliae in Lucam, ed. M. Rauer = GCS 49, 1959.

Ph heres = Philo Judaeus, Quis rerum divinarum heres sit, ed. P. Wendland, Philonis Alexandrini opera quae supersunt, vol. III, Berlin 1898, Nachdruck 1962.

Ph mut = Philo Judaeus, De mutatione nominum, ed. P. Wendland, Philonis ..., vol. III, Berlin 1898, Nachdruck 1962.

Ph sobr = Philo Judaeus, De sobrietate, ed. P. Wendland, Philonis ..., vol. II, Berlin 1897, Nachdruck 1962.

Ph spec leg = Philo Judaeus, De specialibus legibus, ed. L. Cohn, Philonis ..., vol. V, Berlin 1906, Nachdruck 1962.

Ph v Mos = Philo Judaeus, De vita Mosis, ed. L. Cohn, Philonis ..., vol. IV, Berlin 1902, Nachdruck 1962.

Ph vita contempl = Philo Judaeus, De vita contemplativa, edd. L. Cohn, S. Reiter, Philonis ..., vol. VI, Berlin 1915, Nachdruck 1962.

Procl phil chald = Proclus, Eclogae e Proclo de philosophia chaldaica; sive de doctrina oraculorum chaldaicorum, ed. A. Jahn, Halle 1891.

Thdr Mops catech = Theodorus Mopsuestenus, Homiliae catecheticae, edd. R. Tonneau, R. Devreesse, Les homélies catéchétiques, Rom 1949.

Traditio Apostolica = Didascaliae apostolorum canonum ecclesiasticorum traditionis apostolicae versiones Latinae rec. E. Tidner = TU 75, 1963.

ABKÜRZUNGEN DES TEXTKRITISCHEN APPARATES

ad fin	= ad finem	def	= deficit
add	= addidit	del, delev	= delevit
adnot	= adnotavit	delend not	= delendum notavit
al m	= alia manus	delend signific	= delendum significavit
alt m	= altera manus	dittogr	= dittographia
alterav	= alteravit	e corr	= e correctura
ante corr	= ante correcturam	e g	= exempli gratia
cens	= censuit	ead m	= eadem manus
cett	= ceteri	ed	= edidit, editio, editor
cf	= confer	eras	= erasit
codd	= codices	exp	= expunxit
coll	= collocavit	extinx	= extinxit
compress	= compressit	fol	= folium
coniec	= coniecit	hab	= habet, habent, habui
corr	= correxit, correctura	i e	= id est
corrupt	= corruptela	ibid	= ibidem

id	= idem	p corr	= post correcturam
illegib	= illegibile	per superscr	= per superscriptionem
inc, incip	= incipit	per suprascr	= per suprascriptionem
incert m	= incerta manus	poss	= possunt
indic	= indices	pot	= potest
init	= initio	praeb	= praebet, praebuit
inscr	= inscripsit, inscriptio(nem)	praem	= praemisit
		prob	= probabilis
inser	= inserui, inseruit	r	= recto
iterav	= iteravit	rec	= recentior, recentiores
l, lin	= linea	rest	= restituit
lac	= lacuna	s	= supra
legend	= legendum	s v	= sub voce
litt	= litterae	scil	= scilicet
loc	= locus	scr	= scripsit
m, man	= manus	sec m	= secunda manus
m rec	= manus recentior	signific	= significavit
mg	= margo, margine(m)	sim	= similiter
ms	= codex manu scriptus	suppl	= supplevit
mss	= codices manu scripti	text	= textus
not	= notavit, notat	tit	= titulus
om	= omisit	trad	= tradidit, traditio
op cit	= opus citatum	v l	= varia lectio
origin	= originalis	vid	= videtur
p	= pagina	vol	= volumen

DE COELESTI HIERARCHIA
DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA

HERAUSGEGEBEN VON GÜNTER HEIL

EINLEITUNG ZUR EDITION

Die Edition folgt im wesentlichen den Richtlinien der Gesamtausgabe Gregors von Nyssa[1]. Für die Herstellung der Texte wurden aus 8 der in der Einleitung zum Gesamtwerk[2] dargestellten 14 Handschriften-Gruppen ein oder mehrere Vertreter gewählt: als Vertreter der Gruppe

1 PaRcFa,
2 VcKa,
3 Fd,
4 Pb Rd,
5 Pt,
8 Vv,
9 Lc,
10 Pn,
13 Fb.

Die Anordnung PaRc PtPnPb(Rd)Fb Vv Fa(Fd) Lc VcKa zeigt stellenweises Vorkommen gemeinsamer Varianten, doch sollen daraus nicht vorschnell stemmatische Schlüsse gezogen werden. Sie ist nur im Sinne des in der Einleitung zum Gesamtwerk Dargebotenen zu verstehen. Für Fa tritt Fd ein in CH Anfang bis 29,16 und EH 109,19–119,1, für Pb tritt ein Rd in CH 16,20–28,15.

Quellen und Parallelen werden in einem Apparat gemeinsam aufgeführt. Benannt werden zunächst die Vide-Verweise (für Zitate), danach folgen die Confer-Verweise (für Anspielungen). Die Anordnung beider Verweisarten beachtet das folgende Muster: 1. Werke des CD (zitiert nach den Seiten und Zeilen dieser Ausgabe); 2. Scholiast (zitiert nach Migne PG 4 mit Angabe der Spalten); 3. Bibel; 4. Klassische und patristische Autoren in chronologischer Reihenfolge (werden mehrere Werke eines Autors genannt, geschieht dies in der Regel in alphabetischer Anordnung der Werke); 5. Sekundärliteratur.

---

[1] W. Jaeger, H. Langerbeck und andere, Gregorii Nysseni opera omnia, Bde I ff., Leiden 1921 ff. Vgl. W. Jaeger in Bd II p LXVI sqq (Leiden 1960).

[2] Vgl. B. R. Suchla, Corpus Dionysiacum I (PTS 33, 1990), Einleitung in die Edition des Corpus Dionysiacum, 1.2., S. 11, sowie 4.3., S. 87–91.

DE COELESTI HIERARCHIA

SIGLA CODICUM

Serg	Sinai, Katharinenkloster, Cod. 52; saec. VII/VIII
Pa	Paris, Bibliothèque Nationale, Cod. Gr. 437; saec. IX
Rc	Rom, Biblioteca Vallicelliana, Cod. E. 29; saec. X
Pt	Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds Coislin, Cod. Gr. 253; saec. IX/X
Pn	Paris, Bibliothèque Nationale, Cod. Gr. 933; saec. X
Pb	Paris, Bibliothèque Nationale, Cod. Gr. 438; anni 992
Rd	Rom, Biblioteca Vallicelliana, Cod. E. 61; saec. XIII
Fb	Florenz, Biblioteca Laurenziana, San Marco, Cod. 686; saec. X
Vv	Rom, Biblioteca Apostolica Vaticana, Cod. Palatinus Gr. 123; saec. X ineuntis
Fa	Florenz, Biblioteca Laurenziana, Conventi Soppressi, Cod. 202; saec. X
Fd	Florenz, Biblioteca Laurenziana, Cod. V. 13; saec. XI
Lc	London, British Library, Additions, Cod. 18231; anni 972
Vc	Rom, Biblioteca Apostolica Vaticana, Cod. Vaticanus Gr. 371; saec. XI
Ka	Sinai, Katharinenkloster, Cod. 319; anni 1048
v	B. Cordier, ed. Sancti Dionysii Areopagitae De Coelesti Hierarchia, Antwerpen 1634 (verb. und verm. Nachdruck Venedig 1755, = PG 3, 120 sqq)

ΤΩΙ ΣΥΜΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩΙ ΤΙΜΟΘΕΩΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΥΡΑΝΙΑΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ

⟨I.⟩

⟨1⟩ «Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι κατα- 120 B
βαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων.» Ἀλλὰ καὶ πᾶσα πατροκινήτου
5 φωτοφανείας πρόοδος εἰς ἡμᾶς ἀγαθοδότως φοιτῶσα πάλιν ὡς ἑνοποιὸς
δύναμις ἀνατατικῶς ἡμᾶς ἀναπλοῖ καὶ ἐπιστρέφει πρὸς τὴν τοῦ συναγω-
γοῦ πατρὸς ἑνότητα καὶ θεοποιὸν ἁπλότητα. Καὶ γὰρ «Ἐξ αὐτοῦ τὰ 121 A
πάντα καὶ εἰς αὐτὸν» ὡς ὁ ἱερὸς ἔφη λόγος.

⟨2⟩ Οὐκοῦν Ἰησοῦν ἐπικαλεσάμενοι, τὸ πατρικὸν φῶς, τὸ ὂν «τὸ
10 ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον», δι' οὗ
τὴν πρὸς τὸν ἀρχίφωτον πατέρα προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν, ἐπὶ τὰς τῶν
ἱεροτάτων λογίων πατροπαραδότους ἐλλάμψεις ὡς ἐφικτὸν ἀνανεύσωμεν
καὶ τὰς ὑπ' αὐτῶν συμβολικῶς ἡμῖν καὶ ἀναγωγικῶς ἐκφανθείσας τῶν

---

3 sq Vide Jac 1,17 4–7 Hoc loco quasi in nuce complicata est Dionysii theologia; quae vero ratio intercedat inter bonum, lucem, id, quo Deus nos ad se attrahat, fusius tractatur DN, c IV, praecipue IV 1; 4; 6; cf CH 8,5 sq; 17,3 sqq; 20,9 sqq; Pl R 508 sqq; Procl inst 13; 17; 121; 146 7 ἑνότητα: Cf CH 32,8 sq; DN 227,6 sqq; Plot Enn VI 9,2 sqq; Or princ I 1,6; Procl theol plat II passim 7 sq Vide Rm 11,36 9 πατρικὸν φῶς: Cf Or princ I 2,7; Plot Enn V 1,6,28 sqq; IV 3,17,12 sqq ἐπικαλεσάμενοι: Cf Procl theol plat I 1 (p 7,17 sqq) 9 sq Vide Joh 1,9 10 sq Cf Rm 5,2; Eph 2,18

PaRc PtPnPbFb Vv Fd Lc VcKa v

---

tit praem Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν πρὸς Τιμόθεον ἐπίσκοπον περὶ τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας Rc (sed Ἀρεοπαγίτου om, post ἐπισκόπου add Ἐφέσου) Pt (sed οὐρανίου) Pn Τοῦ ἐν ἁγίοις Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου περὶ τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας v post tit add κεφάλαιον ά PtPn v 1 τῷ – 2 ἱεραρχίας om Pa ὁ om FdLc 2 περὶ – ἱεραρχίας om v οὐρανίου PtPbVcKa post ἱεραρχίας add κεφάλαιον ά PaRcFbFd LcVcKa 3 textui praem ὅτι πᾶσα θεία ἔλλαμψις κατὰ ἀγαθότητα ποικίλως εἰς τὰ προνοούμενα προιοῦσα μένει (μένη PaRc) ἁπλῆ καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑνοποιεῖ τὰ ἐλλαμπόμενα codd v 5 φωτοφανίας PaPnFb 6 δύναμις: ι in rasura Ka ἀναπλοῖ codd: ἀναπληροῖ v ἐπιστρέφει πρὸς: -ι πρ- e corr Ka συναγώγου PnLc 7 πατρὸς πνεύματος Fb ἐξ – 8 ἱερὸς corrupt in Fb τὰ om PaRcPtPn v 9 Ἰησοῦν corrupt in Pa 9/10 τὸ ἀλ- e corr Pn τὸ tertium om Rc 11 τὴν om Rc Pn (add m rec) 12 ἱερωτάτων PaPtPnFbVvVc πατροπαραδώτους Rc ἀνανεύσομεν Pb

οὐρανίων νοῶν ἱεραρχίας ὡς οἷοί τέ ἐσμεν ἐποπτεύσωμεν καὶ τὴν ἀρχικὴν
121 B καὶ ὑπεράρχιον τοῦ θεαρχικοῦ πατρὸς φωτοδοσίαν, ἣ τὰς τῶν ἀγγέλων
ἡμῖν ἐν τυπωτικοῖς συμβόλοις ἐκφαίνει μακαριωτάτας ἱεραρχίας, ἀΰλοις
καὶ ἀτρεμέσι νοὸς ὀφθαλμοῖς εἰσδεξάμενοι πάλιν ἐξ αὐτῆς ἐπὶ τὴν ἁπλῆν
αὐτῆς ἀναταθῶμεν ἀκτῖνα. Καὶ γὰρ οὐδὲ αὐτὴ πώποτε τῆς οἰκείας ἑνικῆς
ἑνότητος ἀπολείπεται, πρὸς ἀναγωγικὴν δὲ καὶ ἑνοποιὸν τῶν προνο-
ουμένων σύγκρασιν ἀγαθοπρεπῶς πληθυνομένη καὶ προϊοῦσα μένει τε
ἔνδον ἑαυτῆς ἀραρότως ἐν ἀκινήτῳ ταὐτότητι μονίμως πεπηγυῖα καὶ
τοὺς ἐπ' αὐτὴν ὡς θεμιτὸν ἀνανεύοντας ἀναλόγως αὐτοῖς ἀνατείνει καὶ
ἑνοποιεῖ κατὰ τὴν ἁπλωτικὴν αὐτῆς ἕνωσιν. Καὶ γὰρ οὐδὲ δυνατὸν
ἑτέρως ἡμῖν ἐπιλάμψαι τὴν θεαρχικὴν ἀκτῖνα μὴ τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἱερῶν
παραπετασμάτων ἀναγωγικῶς περικεκαλυμμένην καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς
121 C προνοίᾳ πατρικῇ συμφυῶς καὶ οἰκείως διεσκευασμένην.

⟨3⟩ Διὸ καὶ τὴν ὁσιωτάτην ἡμῶν ἱεραρχίαν ἡ τελετάρχις ἱεροθεσία
τῆς τῶν οὐρανίων ἱεραρχιῶν ὑπερκοσμίου μιμήσεως ἀξιώσασα καὶ τὰς
εἰρημένας ἀΰλους ἱεραρχίας ὑλαίοις σχήμασι καὶ μορφωτικαῖς συνθέσεσι
διαποικίλασα παραδέδωκεν, ὅπως ἀναλόγως ἡμῖν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἱερω-
τάτων πλάσεων ἐπὶ τὰς ἁπλᾶς καὶ ἀτυπώτους ἀναχθῶμεν ἀναγωγὰς
καὶ ἀφομοιώσεις, ἐπεὶ μηδὲ δυνατόν ἐστι τῷ καθ' ἡμᾶς νοῖ πρὸς τὴν
ἄϋλον ἐκείνην ἀναταθῆναι τῶν οὐρανίων ἱεραρχιῶν μίμησίν τε καὶ θεω-
121 D ρίαν, εἰ μὴ τῇ κατ' αὐτὸν ὑλαίᾳ χειραγωγίᾳ χρήσαιτο τὰ μὲν φαινόμενα

3/4 ἀΰλοις ὀφθαλμοῖς: Cf Pl R 533 d 2; Gr Nyss hom in Cant prooemium (4,4 et quae Langerbeck adnotavit) 5 sqq Cf DN 212,16 sqq; Pl Ti 42 e 5; Plot Enn V 4,2,19 sqq; Iamb myst III 17 (p 139,17 sqq); Procl inst 26 sq (et quae Dodds adnotavit); id in Cra 53,9–23 7/8 Cf Procl inst 125 10–13 Cf DN 114,1 sqq; Plot Enn V 1,6,12 sqq; Procl inst 123; id theol plat I 4 (p 21,7 sqq); I 20 (p 95,18 sqq) 14 sqq Cf EH 64,23 sqq; Clem str IV 66,1 (p 278,10 sq); Gr Nyss hom 8 in Cant 257,1 sqq

---

PaRc PtPnPbFb Vv Fd Lc VcKa v

---

1 οἷόν τε v ἐποπτεύσομεν Pb ἱεραρχικὴν Pt 2 ἀγγελικῶν PbFbVv 3 τυποτικοῖς PaVv ἐκφαίνειν Rc μακαριοτάτας Vv 5 οὐδ' FdLc (corr in οὐδὲ) πώτε Fb (sed corr) 6 ἑνότητος Serg: ἑνιότητος PaPn (corr in ἑνδότητος al man) ἑνδότητος cett v; ἑνικὴ ἑνότης idem fere significat atque ἑνὰς ἑνοποιὸς ἁπάσης ἑνάδος DN 109,13, cf et DN 112,11 sqq; 227,6–229,14 ἀναγωγὴν PbFbFdVcKa ἀγωγικὴν Lc (sed corr) 7 προσιοῦσα Pt 8 αὐτῆς Pa ἀοράτως Pt (sed corr) μονοειδῶς PaRcPtPn 9 ἀνατίνει Pn (sed corr) 10 ἑνοποιοῖ Ka 11 ἡμῖν ἑτέρως coll Pb τῇ om Vv 14 ὁσιοτάτην PaPn (sed corr) Vv τελετάρχης RcPt (sed corr) 15 καὶ om Vc, sed suppl ead m 17 διαποικίλασα corr in -ιλλασα Pn διαποικιλώσασα Fd 18 ἀτυποτάτους PaLc (sed corr) ἀναχῶμεν Ka (sed corr) ἀγωγὰς Ka (sed corr) ἀναγωγὰς ἀναχθῶμεν coll Fd 19 τῷ corr in τὸ Vv νοὶ RcPtPn v: νῶι PaPb νῶ FbVvFd LcVcKa 20 ἀνατεθῆναι Rc ἀναθῆναι Pa (sed sscr χ) 21 εἰ μὶ Fb καθ' αὐτὸν Ka χρήσοιτο VvFd

κάλλη τῆς ἀφανοῦς εὐπρεπείας ἀπεικονίσματα λογιζόμενος καὶ τὰς αἰσθητὰς εὐωδίας ἐκτυπώματα τῆς νοητῆς διαδόσεως καὶ τῆς ἀΰλου φωτοδοσίας εἰκόνα τὰ ὑλικὰ φῶτα καὶ τῆς κατὰ νοῦν θεωρητικῆς ἀποπληρώσεως τὰς διεξοδικὰς ἱερὰς μαθητείας καὶ τῆς ἐναρμονίου πρὸς τὰ θεῖα καὶ τεταγμένης ἕξεως τὰς τῶν ἐνθάδε διακοσμήσεων τάξεις καὶ τῆς Ἰησοῦ 124 A
μετουσίας τὴν τῆς θειοτάτης εὐχαριστίας μετάληψιν, καὶ ὅσα ἄλλα ταῖς οὐρανίαις μὲν οὐσίαις ὑπερκοσμίως, ἡμῖν δὲ συμβολικῶς παραδέδοται. Ταύτης οὖν ἕνεκα τῆς ἡμῶν ἀναλόγου θεώσεως ἡ φιλάνθρωπος τελεταρχία καὶ τὰς οὐρανίας ἱεραρχίας ἡμῖν ἀναφαίνουσα καὶ συλλειτουργὸν αὐτῶν τελοῦσα τὴν καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίαν τῇ πρὸς δύναμιν ἡμῶν ἀφομοιώσει τῆς θεοειδοῦς αὐτῶν ἱερώσεως αἰσθηταῖς εἰκόσι τοὺς ὑπερουρανίους ἀνεγράψατο νόας ἐν ταῖς ἱερογραφικαῖς τῶν λογίων συνθέσεσιν, ὅπως ἂν ἡμᾶς ἀναγάγοι διὰ τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τὰ νοητὰ κἀκ τῶν ἱεροπλάστων συμβόλων ἐπὶ τὰς ἁπλᾶς τῶν οὐρανίων ἱεραρχιῶν ἀκρότητας.

⟨II.⟩

⟨1⟩ Χρὴ τοιγαροῦν ὡς οἶμαι πρῶτον ἐκθέσθαι τίνα μὲν εἶναι σκοπὸν 136 D
ἁπάσης ἱεραρχίας οἰόμεθα καὶ τί τοὺς αὐτῆς ἑκάστη θιασώτας ὀνίνησιν, ἑξῆς δὲ τὰς οὐρανίας ἱεραρχίας ὑμνῆσαι κατὰ τὴν αὐτῶν ἐν τοῖς λογίοις ἐκφαντορίαν, ἑπομένως τε τούτοις εἰπεῖν ὁποίαις ἱεραῖς μορφώσεσι τὰς οὐρανίας σχηματίζουσι διακοσμήσεις αἱ τῶν λογίων ἱερογραφίαι, καὶ 137 A
πρὸς ποίαν ἀναχθῆναι χρὴ διὰ τῶν πλασμάτων ἁπλότητα, ὅπως μὴ

14 ἀκρότητας: Cf Pl Phdr 247 a 8

PaRc PtPnPbFb Vv Fd Lc VcKa v

3 ἀναπληρώσεως Pb 4 μαθητίας Pn (sed corr) Lc μαθιτείας Fb (sed corr) 6 τὴν om Pt εὐχαριστείας Pa Pn (sed corr) 7 inter ὑπερκοσμι- et -ως 2 litt eras Fb παραδέδοται om Pn (sed sscr) 8 post ταύτης add μὲν Fd ἀναγωγοῦ PbVv Serg ἀπολόγου Lc θεσέως Vc (sed corr) 9 οὐρανίους PaPtPnPbLc. Vc et Ka ita scripserunt, ut discerni non possit utrum -ας an -ους sit, scil quia dubitaverunt, quid vellet exemplar 10 ἀποτελοῦσα Pb 11 ante αἰσθηταῖς add ταῖς PaRcPtPnLc (sed eras) v 12 ἀνεγράψαντο Fb σύνθεσιν Ka (sed corr) 13 ἀνάγοι VcKa (e corr) ἀναγάγη Rc 14 ἁπλᾶς: ἁπλάστους Pa 16 capiti inscr κεφάλαιον B̅· ὅτι πρεπόντως τὰ θεῖα καὶ οὐράνια καὶ διὰ τῶν ἀνομοίων συμβόλων ἐκφαίνεται codd (ἐκφανεῖται Rc ἐκφάνεται Lc, sed supra α add ι) v. κέφαλαιον B post ἐκφαίνεται coll Lc 17 αὐτῆς scripsi (cf 18,2): αὐτῆς codd v ἑκάστης RcPtPnPb θειασώτας PaRcPn (sed corr) FbVvLc ὀνήνησιν PtPn (sed corr) Lc ὀνήνισεν Pa 18 οὐρανίους Vv 19 ἐκφάντειαν Vv (corr m rec) ἑπομένοις Pa τε: δὲ Vv 20 οὐρανίους PtPnPbLcVcKa 21 ἁπλαστότητα PaRcPn μὴ om Vv sed add supra lin

καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως τοῖς πολλοῖς ἀνιέρως οἰώμεθα τοὺς οὐρανίους καὶ θεοειδεῖς νόας πολύποδας εἶναί τινας καὶ πολυπροσώπους καὶ πρὸς βοῶν κτηνωδίαν ἢ πρὸς λεόντων θηριομορφίαν τετυπωμένους καὶ πρὸς ἀετῶν ἀγκυλόχειλον εἶδος ἢ πρὸς πτηνῶν τριχώδη πτεροφυίαν διαπεπλασμένους καὶ τροχούς τινας πυρώδεις ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν φανταζώμεθα καὶ θρόνους ὑλαίους τῇ θεαρχίᾳ πρὸς ἀνάκλισιν ἐπιτηδείους καὶ ἵππους τινὰς πολυχρωμάτους καὶ δορυφόρους ἀρχιστρατήγους καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς τῶν λογίων ἡμῖν ἱεροπλάστως ἐν ποικιλίᾳ τῶν ἐκφαντορικῶν συμβόλων
137 B παραδέδοται. Καὶ γὰρ ἀτεχνῶς ἡ θεολογία ταῖς ποιητικαῖς ἱεροπλαστίαις ἐπὶ τῶν ἀσχηματίστων νοῶν ἐχρήσατο τὸν καθ' ἡμᾶς ὡς εἴρηται νοῦν ἀνασκευαμένη καὶ τῆς οἰκείας αὐτῷ καὶ συμφυοῦς ἀναγωγῆς προνοήσασα καὶ πρὸς αὐτὸν ἀναπλάσασα τὰς ἀναγωγικὰς ἱερογραφίας.

⟨2⟩ Εἰ δέ τῳ δοκεῖ τὰς μὲν ἱερὰς ἀποδέχεσθαι συνθέσεις ὡς τῶν ἁπλῶν ἐφ' ἑαυτῶν ἀγνώστων τε καὶ ἀθεωρήτων ἡμῖν ὑπαρχόντων, ἀπεμφαινούσας δὲ οἴεται τὰς τῶν ἁγίων νοῶν ἐν τοῖς λογίοις εἰκονογραφίας καὶ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν τὴν ἀπότομον ταύτην τῶν ἀγγελικῶν ὀνομάτων σκηνὴν
137 C καὶ χρῆναί φησι τοὺς θεολόγους ἐπὶ σωματοποιΐαν ὅλως τῶν ἀσωμάτων ἐληλυθότας οἰκείοις αὐτὰ καὶ ὡς δυνατὸν συγγενέσιν ἀναπλάττειν τε καὶ ἐκφαίνειν σχηματισμοῖς ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν τιμιωτάτων καὶ ἀΰλων ποσῶς καὶ ὑπερκειμένων οὐσιῶν καὶ μὴ ταῖς οὐρανίαις καὶ θεοειδέσιν ἁπλότησι τὰς ἐπὶ γῆς ἐσχάτας περιτιθέντας πολυμορφίας (τὸ μὲν γὰρ ἡμῶν τε ἀναγωγικώτερον ἔμελλεν εἶναι καὶ τὰς ὑπερκοσμίους ἐκφαντορίας οὐ κατῆγεν εἰς τὰς ἀπεμφαινούσας ἀνομοιότητας, τὸ δὲ καὶ εἰς τὰς θείας

---

2 Pluralis forma vocis νοός a Proclo repetenda est; cf Procl inst indic s v νοῦς, νόες; aliter Schol 32,13–28 2–9 Cf Ez 1,6–11; Apc 4,6 sq 4 Cf Jes 6,2 5 τροχούς: Cf Ez 1,15; Dan θ' 7,9 6 θρόνους: Cf Dan 7,9; Apc 4,2 7 Cf Jos 5,14; Ph spec leg I 45 9–12 Cf Gr Naz or 28,31; Gr Nyss Eun II 242–250; II 419; III 6,32 10 ἀσχηματίστων: Cf Pl Phdr 247 c 10 Cf CH 8,16 sq

---

PaRc PtPnPbFb Vv Fd Lc VcKa (usque ad 23 ἀνομοιότητας) v

---

1 οἰόμεθα PaRc Pt (sed corr) VvLc 3 κτηνοδίαν Vv (sed corr) θηρομορφίαν PaRcPtPnFd v 4 ἀγκυλοχείλων Pn τριχῶν διπτεροφυίαν Rc 5 πυροειδεῖς Rc φανταζόμεθα PaRcPtPn (sed corr) Vv (sed corr) FdLc 6 ἀνάκλησιν PaRcPtPn (sed corr) PbVv (sed corr) Ka (sed corr) v 8 ἡμῖν post ἱεροπλαστῶς coll VcKa ἱεροπλαστῶν Rc τῶν alter e corr (-ων in spatio 1 litt) Vc 9 ἱεροπλαστείαις PaPn (sed corr) Lc 10 νόων FdLcVc (sed corr) 11 αὐτῇ Fb καὶ alter om Ka 12 πρὸς – ἱερογραφίας in spatium brevius litteris compressis scr m rec ut vid Vc 14 ἀναγνώστων Pa 15 νόων FdLc ἱερογραφίας PaRc (scil e lin 12 huc irrepsit) 17 ἐπὶ: εἰς (-ς in rasura) Pn (sed corr m rec) σωματοποιία FbVv 18 αὐτοὺς VcKa ἀνάπειν Lc (sed λάττ superscr) 19 πως PaRcPtPnFdLc Serg 20 περιτιθέναι VcKa Serg περιτεθέντας Pb v 21 post τε add καὶ Ka 23 ἀνομοιότητος Rc ὁμοιότητας Pn τὸ – οὕτως (11,22), i. e. 1 fol deest in Ka

ἀθέσμως ἐξυβρίζειν δυνάμεις καὶ τὸν ἡμέτερον ἴσως ἀποπλανᾶν νοῦν εἰς τὰς ἀνιέρους αὐτὸν ἐνιζάνον συνθέσεις, καὶ τάχα καὶ οἰήσεται τὰ ὑπερουράνια λεοντείων τινῶν καὶ ἱππείων ἐσμῶν ἀποπεπληρῶσθαι καὶ μυκηματικῆς ὑμνολογίας καὶ ὀρνιθείας ἀγελαρχίας καὶ ζῴων ἄλλων καὶ ὑλῶν 137 D ἀτιμοτέρων, ὅσα πρὸς τὸ ἄτοπον καὶ νόθον καὶ ἐμπαθὲς ἀποκλιθεῖσαι διαγράφουσιν αἱ κατὰ πᾶν ἀνόμοιοι τῶν δῆθεν ἐκφαντορικῶν λογίων ὁμοιότητες), ἀλλ' ἡ τῆς ἀληθείας ὡς οἶμαι ζήτησις ἀποδείκνυσι τὴν τῶν 140 A λογίων ἱερωτάτην σοφίαν ἐν ταῖς τῶν οὐρανίων νοῶν μορφώσεσιν ἑκατέρου κομιδῇ προνοήσασαν ὡς μήτε εἰς τὰς θείας, ὡς ἂν φαίη τις, ἐξυβρίσαι δυνάμεις μήτε μὴν εἰς τὰς χαμαιζήλους ἡμᾶς ἐμπαθῶς ἐμπαγῆναι τῶν εἰκόνων ταπεινότητας. Ὅτι μὲν γὰρ εἰκότως προβέβληνται τῶν ἀτυπώτων οἱ τύποι καὶ τὰ σχήματα τῶν ἀσχηματίστων, οὐ μόνην αἰτίαν φαίη τις εἶναι τὴν καθ' ἡμᾶς ἀναλογίαν ἀδυνατοῦσαν ἀμέσως ἐπὶ τὰς νοητὰς ἀνατείνεσθαι θεωρίας καὶ δεομένην οἰκείων καὶ συμφυῶν ἀναγωγιῶν, αἳ τὰς ἐφικτὰς ἡμῖν μορφώσεις προτείνουσι τῶν ἀμορφώτων καὶ ὑπερφυῶν θεαμάτων, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτο τοῖς μυστικοῖς λογίοις ἐστὶ πρεπωδέστατον τὸ δι' ἀπορρήτων καὶ ἱερῶν αἰνιγμάτων ἀποκρύπτεσθαι 140 B καὶ ἄβατον τοῖς πολλοῖς τιθέναι τὴν ἱερὰν καὶ κρυφίαν τῶν ὑπερκοσμίων νοῶν ἀλήθειαν. Ἔστι γὰρ οὐ πᾶς ἱερὸς οὐδὲ πάντων, ὡς τὰ λόγιά φησιν, ἡ γνῶσις.

Εἰ δὲ τὰς ἀπεμφαινούσας εἰκονογραφίας αἰτιάσοιτό τις αἰδεῖσθαι λέγων ἀνατιθέναι τὰ οὕτως αἰσχρὰ μορφώματα ταῖς θεοειδέσι καὶ ἁγιωτάταις

---

11 προβέβληνται: Cf CH 8,11 sq 19 Cf Mt 13,11; Mc 4,10–12; Lc 8,10; I Cor 8,7

PaRc PtPnPbFb Vv Fd Lc VcKa (a 22 οὕτως) v

---

1 ἐξυβρίζειν Pb (sed -ν eras) FbVvFdLc (corr ex οὐκ ἐξυβρίζον) v: ἐξυβρίζει Vc οὐκ ἐξύβριζε Rc οὐκ ἐξυβρίζειν PaPt (sed οὐκ et -ν eras) Pn ἐξυβρίζον Serg ἀποπλανᾶν FbVv (corr ex -πλανᾷ) Fd (corr in -νᾶ) v: ἀποπλανᾶ Vc Serg οὐκ ἀπεπλάνα PaRcPt (sed corr) Pn (corr ex ἀπέπλαν) PbLc 2 αὐτῶν Pn (sed corr) PbFbVv (sed corr) Rc ἐνιζάνων RcPb (sed corr) Fb (sed corr) οἴσεται Rc (sed superscr η) PtPn 3 λεοντίων PaPtPn (sed corr) ἱππίων PaPt ἱπείων Fb ἐσμὸν Vv (sed corr) ἀποπληροῦσθαι Pt (sed corr) Vv (sed corr) μυστικῆς Pt corr in μυκηματικῆς 4 ὀρνιθείας: -ας in rasura 4 litt Pt ὀρνιθητικῆς Pa (-θειτ-) Rc (corr ex ὀρνιθικῆς) Pn 5 ἀτιμωτέρων Pn (sed corr) Fb ὅσα: ὡς PaRc ἀποκλιθεῖσαι PbFbFdLcVc v ἀποκλιθεῖσα Pn ἀποκλισθεῖσαι Pt: ἀποκλιθέντα Vv Serg ἀποκλεισθέντα Rc ἀποκλισθέντα Pa 6/7 διαγράφειν ... τὰς ... ἀνομοίους ... ὁμοιότητας PaRc 6 ἐκφαντορικῶν om Pt (sed add) 7 ὡς om Fd 8 ἱεροτάτην Pa νόων FdLc 9 προνοήσασα PaPb φαίη: η e corr Pn 10 ἡμᾶς post μὴν coll PaRcPtPnFdLc v 12 μόνον Pt, μὴν Fd 13 post τις add ἂν PbFbVvVc v 14 ἀνατίνεσθαι Fd ἀνατείνεσθε Pa δεομένων Fb 15 ἀναγωγῶν Vc post ἡμῖν inser τῶν εἰκόνων PbVvVc 16 λόγοις PaRc 17 προπεδέστατον Rc διὰ Pa 19 νόων FdLc ἔστιν Lc (sed -ν eras) 21 ἀπεμφαινούσας: inter ε- et -μ 1 litt eras Fb 22 καὶ om Vv

140 C διακοσμήσεσιν, ἀπόχρη πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν ὡς διττός ἐστι τῆς ἱερᾶς ἐκφαντορίας ὁ τρόπος: ⟨3⟩ ὁ μὲν ὡς εἰκὸς διὰ τῶν ὁμοίων προϊὼν ἱεροτύπων εἰκόνων, ὁ δὲ διὰ τῶν ἀνομοίων μορφοποιῶν εἰς τὸ παντελῶς ἀπεοικὸς καὶ ἀπεμφαῖνον πλαττόμενος. Ἀμέλει καὶ τὴν σεβασμίαν τῆς ὑπερουσίου θεαρχίας μακαριότητα τῶν ἐκφαντορικῶν λογίων αἱ μυστικαὶ παραδόσεις ποτὲ μὲν ὡς λόγον καὶ νοῦν καὶ οὐσίαν ὑμνοῦσι, τὴν θεοπρεπῆ λογιότητα καὶ σοφίαν αὐτῆς δηλοῦσαι καὶ ὄντως οὖσαν ὕπαρξιν καὶ τῆς τῶν ὄντων ὑπάρξεως αἰτίαν ἀληθινήν, καὶ ὡς φῶς αὐτὴν ἀναπλάττουσι καὶ ζωὴν ἀποκαλοῦσι, τῶν τοιούτων ἱερῶν ἀναπλασμάτων σεμνοτέρων μὲν ὄντων καὶ τῶν προσύλων μορφώσεων ὑπερκεῖσθαί πως δοκούντων, ἀποδεόντων δὲ καὶ οὕτω τῆς θεαρχικῆς πρὸς ἀλήθειαν ἐμφερείας (ἔστι γὰρ ὑπὲρ πᾶσαν οὐσίαν καὶ ζωήν, οὐδενὸς μὲν αὐτὴν φωτὸς
140 D χαρακτηρίζοντος παντὸς δὲ λόγου καὶ νοῦ τῆς ὁμοιότητος αὐτῆς ἀσυγκρίτως ἀπολειπομένων), ποτὲ δὲ ταῖς ἀποφατικαῖς ἐκφαντορίαις ὑπὸ τῶν αὐτῶν λογίων ὑπερκοσμίως ὑμνεῖται, ἀόρατον αὐτὴν καὶ ἄπειρον καὶ ἀχώρητον ἀποκαλούντων καὶ τὰ ⟨λοιπὰ⟩ ἐξ ὧν οὐ τί ἐστιν, ἀλλὰ τί οὐκ ἔστιν σημαίνεται. Τοῦτο γὰρ ὡς οἶμαι καὶ κυριώτερόν ἐστιν ἐπ' αὐτῆς, ἐπείπερ, ὡς ἡ κρυφία καὶ ἱερατικὴ παράδοσις ὑφηγήσατο, τὸ μὲν
141 A οὐκ εἶναι κατά τι τῶν ὄντων αὐτὴν ἀληθεύομεν, ἀγνοοῦμεν δὲ τὴν ὑπερούσιον αὐτῆς καὶ ἀνόητον καὶ ἄρρητον ἀοριστίαν. Εἰ τοίνυν αἱ μὲν

---

1 sqq Cf MTh 145,8 sqq; 146,1 sqq; Ep 9, 197,9 sqq; Alb didasc X 3 (p 165,14 sqq); Plot Enn VI 7,36,7; Bas Eun I 10 (533 C); Gr Nyss Eun II 130 sqq; Procl in R I 84,24 sqq; id theol plat II 5 passim; Dam problem 25 (I, p 43,15 sq) 6 λόγον: Cf DN 198,21 sqq; Joh 1,1–13 νοῦν: Cf DN 196,1 sqq; Rm 11,34 (Jes 40,13) οὐσίαν: Cf DN 180,9 sqq; Ex 3,14 7 σοφίαν: Cf DN 193,5 sqq; Clem str IV 156,1 (p 317,22 sq) 8 φῶς: Cf DN 149,9 sqq; Joh 8,12; I Joh 1,5 9 ζωὴν: Cf DN, c VI passim; Joh 5,26; 14,6 12 sqq Cf CH 8,10; DN 108,8 sqq; Pl Prm 142 a; id R 509 b; id Ti 28 c; Alb didasc X 3 (p 164,28 sqq); Clem str V 81,3–82,4; Plot Enn V 3,13,1 sqq; V 5,6; VI 9,3,36 sq; Cyr H catech 6,2; Gr Naz or 28,4; Gr Nyss v Mos II (p 87,1 sqq); id hom 7 in Eccl 411,12 sqq; Chrys incomprehens III 1; Procl theol plat II 4; III 7 (p 29,10 sqq) 14 sqq Cf DN 117,1 sqq; 194,1 sqq; Clem str V 71,3 15 ἀόρατον: Cf Joh 1,18 sim; Col 1,15; I Tim 6,16; Hbr 11,27 17 sqq Cf Gr Nyss Eun II 105; Procl in Prm VI 86

PaRc PtPnPbFb Vv Fd Lc VcKa v

1/2 ὁ μὲν – μορφοποιιῶν in spatium 36 litt, i. e. 1 lin compress m rec ut vid Vc 2 εἰκῶς Rc (sed corr) 3 μορφοποιειῶν PaPn (sed corr) μορφοποιῶν LcKa v παντελὲς Pa 4 ἀπεοικὸς: εοι in spatium 1 litt compress Fb σεβάσμιον Pt 7 αὐτῆς: αὐτὴν VvFd 8 ἀναπλάττουσιν PnLc, sed uterque -ν eras 9 ἀποκαλοῦσιν Pn (sed -ν eras) τοσούτων PaRc ἱ. ε.ρῶν (2 spatia binarum litt) Ka 11 δὲ om Pa οὕτως PaRcPtPn ἐμφερίας PaPn (sed corr) 13 αὐτῆς: αὐτὴν Fd 14 post δὲ add καὶ VcKa ἀποφατικαῖς coniec Langerbeck: ἀποφατικαῖς ἀνομοίοις PbVv ἀνομοίοις cett v 15 ante ἀόρατον add τῶν VvFd, τὴν Lc 16 λοιπὰ vel sim addendum cens Langerbeck 17 ἔστιν: -ν eras PnLc ἐστι FdVcKa 18 post καὶ add ἡ Pa v τὸ om V (add m rec)

ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν θείων ἀληθεῖς, αἱ δὲ καταφάσεις ἀνάρμοστοι τῇ κρυφιότητι τῶν ἀπορρήτων, οἰκειοτέρα μᾶλλόν ἐστιν ἐπὶ τῶν ἀοράτων ἡ διὰ τῶν ἀνομοίων ἀναπλάσεων ἐκφαντορία.

Τιμῶσι τοιγαροῦν, οὐκ αἴσχους ἀποπληροῦσι τὰς οὐρανίας διακοσμήσεις αἱ τῶν λογίων ἱερογραφίαι ταῖς ἀνομοίοις αὐτὰς μορφοποιίαις ἐκφαίνουσαι καὶ διὰ τούτων ἀποδεικνῦσαι τῶν ὑλικῶν ἁπάντων ὑπερκοσμίως ἐκβεβηκυίας. Ὅτι δὲ καὶ τὸν ἡμέτερον νοῦν ἀνάγουσι μᾶλλον αἱ ἀπεμφαίνουσαι τῶν ὁμοιοτήτων, οὐκ οἶμαί τινα τῶν εὐφρονούντων ἀντερεῖν. Εἰς μὲν γὰρ τὰς τιμιωτέρας ἱεροπλαστίας εἰκός ἐστι καὶ πλανηθῆναι, χρυσοειδεῖς τινας οἰομένους εἶναι τὰς οὐρανίας οὐσίας καὶ φωτο- 141 B
ειδεῖς τινας ἄνδρας καὶ ἐξαστράπτοντας, εὐπρεπεῖς, ἠμφιεσμένους ἐσθῆτα φανὴν καὶ τὸ πυρῶδες ἀβλαβῶς ἀποστίλβοντας καὶ ὅσοις ἄλλοις ὁμοιοτυπώτοις κάλλεσιν ἡ θεολογία τοὺς οὐρανίους ἐσχημάτισε νόας. Ὅπερ ἵνα μὴ πάθοιεν οἱ μηδὲν τῶν φαινομένων καλῶν ὑψηλότερον ἐννενοηκότες, ἡ τῶν ὁσίων θεολόγων ἀνατατικὴ σοφία καὶ πρὸς τὰς ἀπεμφαινούσας ἀνομοιότητας ἱερῶς κατάγεται, μὴ συγχωροῦσα τὸ πρόσυλον ἡμῶν εἰς τὰς αἰσχρὰς εἰκόνας ἀπομένον ἐπαναπαύεσθαι, διανιστῶσα δὲ τὸ ἀνωφερὲς τῆς ψυχῆς καὶ ὑπονύττουσα τῇ δυσμορφίᾳ τῶν συνθημάτων ὡς μήτε θεμιτοῦ μηδὲ ἀληθοῦς δοκοῦντος εἶναι μηδὲ τοῖς ἄγαν προσύλοις,
ὅτι τοῖς οὕτως αἰσχροῖς ἐμφερῆ πρὸς ἀλήθειάν ἐστι τὰ ὑπερουράνια καὶ 141 C
θεῖα θεάματα. Ἄλλως τε καὶ τοῦτο ἐννοῆσαι χρὴ τὸ μηδὲ ἓν τῶν ὄντων εἶναι καθόλου τῆς τοῦ καλοῦ μετουσίας ἐστερημένον, εἴπερ ὡς ἡ τῶν λογίων ἀλήθειά φησι «Πάντα καλὰ λίαν».

⟨4⟩ Ἔστιν οὖν ἐκ πάντων αὐτῶν ἐπινοῆσαι καλὰς θεωρίας καὶ τοῖς

11/12 Cf Mt 28,3; Mc 16,5; Act 1,10; Apc 4,4 16 sqq Cf CH 16,1; Clem str V 24,2 (p 341,2 sqq); Or princ IV 2,9; Gr Nyss hom in Cant prooemium 6,10 sqq; 9,18 sqq 17 ἀνωφερὲς: Cf Pl Phdr 246 d 6 21 sq Cf DN 152,8 sq; Plot Enn I 6,6,22 23 Vide Gen 1,31

PaRc PtPnPbFb Vv Fd Lc VcKa v

---

1 αἱ δὲ: οὐδὲ Pa 2 ἐπὶ τῶν ἀοράτων om PaRc 4 τιμῶσι: καὶ νῦν PaRc γαροῦν Ka (sed corr ead m) οὐρανίους PaRcPnPbVvFdLc v 5 ante αἱ add καὶ v 6 καὶ om v ὑπερκοσμίων PaRc Serg (om τῶν ὑλικῶν) 7 ὅτι: ἔτι Pn ἄγουσι Rc 9 μὲν om VcKa ἱεροπλαστείαις PaFd 10 χρυσωδεῖς (ω in spatio breviore) Pn οἰομένοις Rc (sed corr) οὐρανίους PnPbVvLc καὶ om Fd καὶ φωτοειδεῖς om PaPn φωτοειδεῖς om Lc 11 καὶ om Lc (sed postea add) ante τινας coll PaRcPtPn ante εὐπρεπεῖς add καὶ Pb ἐσθῆτας Pa Serg 12 φανὴν Pa (corr m rec) φανὴ Pn φαεινὴν PtVcKa φαινὴν Rc, ante φανὴν eras φωτο- Lc om Serg ὅσοι Vc (sed corr) ὁμοτυπωτοῖς PtFdLc (corr e ὁμοιο-) 13 κάλλεσιν Langerbeck: κάλλεσιν ἢ μορφαῖς PbFbVvVcKa μορφαῖς PaRcPtPnFdLc v 15 θεολογιῶν VvFd 19 μήτε: μὴ PaRcPtPnFdLc v μηδὲ prius: μήτε VcKa ἀληθῶς Rc 20 ἐμφερὲς FbVv 21 νοῆσαι Rc 22 ἡ om, sed superscr Pa 23 λογίων om Fb φησὶν Pn (sed -ν eras) 24 αὐτῶν VvKa: om PaRcPtPnFbVc v τούτων PbFdLc

νοητοῖς τε καὶ νοεροῖς ἐκ τῶν ὑλαίων ἀναπλάσαι τὰς λεγομένας ἀνομοίους ὁμοιότητας, ἑτέρῳ τρόπῳ τῶν νοερῶν ἐχόντων ἃ τοῖς αἰσθητοῖς ἑτεροίως
141 D ἀπονενέμηται. Καὶ γὰρ ὁ θυμὸς τοῖς μὲν ἀλόγοις ἐξ ἐμπαθοῦς ὁρμῆς ἐγγίνεται καὶ πάσης ἀλογίας ἐστὶν ἀνάπλεως ἡ θυμοειδὴς αὐτῶν κίνησις, ἀλλ' ἐπὶ τῶν νοερῶν ἑτέρῳ τρόπῳ χρὴ τὸ θυμικὸν ἐννοῆσαι, δηλοῦν ὡς οἶμαι τὴν ἀρρενωπὸν αὐτῶν λογιότητα καὶ τὴν ἀμείλικτον ἕξιν ἐν ταῖς θεοειδέσι καὶ ἀμεταβόλοις ἱδρύσεσιν. Ὡσαύτως ἐπιθυμίαν μὲν εἶναί φαμεν
144 A ἐπὶ τῶν ἀλόγων ἀπερίσκεπτόν τινα καὶ πρόσυλον ἐξ ἐμφύτου κινήσεως ἢ συνηθείας ἐν τοῖς ἀλλοιωτοῖς ἀκρατῶς ἐγγινομένην προσπάθειαν καὶ τὴν ἄλογον τῆς σωματικῆς ὀρέξεως ἐπικράτειαν ἅπαν τὸ ζῷον ὠθούσης ἐπὶ τὸ κατ' αἴσθησιν ἐπιθυμητόν, ὅταν δὲ τὰς ἀνομοίους ὁμοιότητας τοῖς νοεροῖς περιτιθέντες ἐπιθυμίαν αὐτοῖς περιπλάσωμεν, ἔρωτα θεῖον αὐτὴν ἐννοῆσαι χρὴ τῆς ὑπὲρ λόγον καὶ νοῦν ἀϋλίας καὶ τὴν ἀκλινῆ καὶ ἀνένδοτον ἕφεσιν τῆς ὑπερουσίως ἁγνῆς καὶ ἀπαθοῦς θεωρίας καὶ τῆς πρὸς ἐκείνην τὴν καθαρὰν καὶ ἀκροτάτην διαύγειαν καὶ τὴν ἀφανῆ καὶ καλλοποιὸν εὐπρέπειαν αἰωνίας ὄντως καὶ νοητῆς κοινωνίας. Καὶ τὸ ἀκρατὲς ἐκλάβοιμεν ἐπὶ τοῦ συντόνου καὶ ἀνεπιστρόφου καὶ πρὸς μηδενὸς ἐγκόπτεσθαι δυναμένου διὰ τὸν ἀμιγῆ καὶ ἀναλλοίωτον τῆς θείας καλ-
144 B λονῆς ἔρωτα καὶ τὴν ὁλικὴν ἀπόκλισιν ἐπὶ τὸ ὄντως ἐφετόν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἀλογίαν τε καὶ ἀναισθησίαν ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων ζῴων ἢ τῶν ἀψύχων ὑλῶν στέρησιν λόγου καὶ αἰσθήσεως οἰκείως ἀποκαλοῦμεν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀΰλων καὶ νοερῶν οὐσιῶν ἁγιοπρεπῶς τὸ ὑπερέχον αὐτῶν ὡς ὑπερκοσμίων ὁμολογοῦμεν τοῦ καθ' ἡμᾶς μεταβατικοῦ καὶ σωματικοῦ λόγου καὶ τῆς ὑλαίας καὶ ἀλλοτρίας τῶν ἀσωμάτων νοῶν αἰσθήσεως.

---

1 νοητοῖς τε καὶ νοεροῖς: Cf. Schol 240,27—54; Arist de an 430 a 3; id Metaph 1072 b 20; 1075 a 1 sqq; Procl theol plat IV passim, praecipue c 19 (p 57,10 sqq); Beierwaltes, Proklos, p 89 sqq 6 ἀρρενωπὸν: Cf Pl Smp 192 a 7 ἀμεταβόλοις: Cf Arist Cael 279 a 18 sqq; Procl theol plat I 19 (p 89,20 sqq) 12 sqq Cf DN 157,9 sqq; Pl Phdr 245 b 7; id Smp 211 b 5; Gr Nyss hom 1 in Cant 23,6 sqq; Procl in Alc 61,3; 117,9 sqq; id theol plat I 25 (p 109,10 sqq)

PaRc PtPnPbFb Vv Fd Lc VcKa v

---

1 νοεροῖς τε καὶ νοητοῖς Lc (sed ordinem verborum mutandum signific) 2 ἑτεροτρόπως RcPb 4 ἐγγίνεται: γ prius e corr Pn ἐγένετο Rc ἀνάπλεος Rc 5 ἑτεροτρόπως PaRc 6 ἕξιν: λέξιν Pa (corr in λῆξιν m rec) ταῖς: τοῖς Rc 9 ἀλλοιωτοῖς: ante -ς 2 litt eras Pb ἐγγινομένην: -γ prius e corr Pn ἐνγινομένην Pa 10 ἐπικράτιαν Pn (sed corr) 12 αὐτὴν: αὐτὴ Vv (sed corr) om PtPn 14 τῆς: τὴν Pa om Vv 15 διαύγιαν PaPn (sed corr) διαυγίαν Fd (corr e -γείαν) Lc ἀφανῆ Serg PaPtPnFdLc: ἀειφανῆ Rc ἀπλανῆ PbFbVvVcKa v (sed cf 9,1) 16 αἰωνίου PtPn 18 ἐνκόπτεσθαι PaPn (sed corr) ἐκκόπτεσθαι PtFbLc v 19 ὀλίγην Pa corr m rec ἀπόκλησιν Ka (sed corr) 20 τὴν om Rc 21 οἰκείων v 23 ὑπερκοσμίω Pb (corr m rec) ὑπερκοσμίως Fb ὑπερκόσμιον Pn καὶ σωματικοῦ om Pa (add in mg ead m) 24 νοῶν FdLc νόῶν Vc

Ἔστι τοιγαροῦν οὐκ ἀπᾳδούσας ἀναπλάσαι τοῖς οὐρανίοις μορφὰς κἀκ τῶν ἀτιμωτάτων τῆς ὕλης μερῶν, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ πρὸς τοῦ ὄντως καλοῦ τὴν ὕπαρξιν ἐσχηκυῖα κατὰ πᾶσαν αὐτῆς τὴν ὑλαίαν διακόσμησιν ἀπηχήματά τινα τῆς νοερᾶς εὐπρεπείας ἔχει καὶ δυνατόν ἐστι δι' αὐτῶν ἀνάγεσθαι πρὸς τὰς ἀΰλους ἀρχετυπίας, ἀνομοίως ὡς εἴρηται τῶν ὁμοιο- 144 C
τήτων ἐκλαμβανομένων καὶ τῶν αὐτῶν οὐ ταὐτῶς, ἐναρμονίως δὲ καὶ οἰκείως ἐπὶ τῶν νοερῶν τε καὶ αἰσθητῶν ἰδιοτήτων ὁριζομένων.

⟨5⟩ Ταῦτα τοὺς μυστικοὺς θεολόγους εὑρήσομεν οὐ μόναις ταῖς τῶν οὐρανίων διακόσμων ἐκφάνσεσιν ἱερῶς περιπλάττοντας, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς ἔσθ' ὅτε ταῖς θεαρχικαῖς ἐκφαντορίαις. Καὶ ποτὲ μὲν αὐτὴν ἀπὸ τῶν φαινομένων τιμίων ὑμνοῦσιν ὡς ἥλιον δικαιοσύνης, ὡς ἀστέρα τὸν ἑῷον εἰς νοῦν ἱερῶς ἀνατέλλοντα καὶ ὡς φῶς ἀπερικαλύπτως καὶ νοητῶς 144 D
καταυγάζον, ποτὲ δὲ ἀπὸ τῶν μέσων ὡς πῦρ ἀβλαβῶς φωτίζον ὡς ὕδωρ ζωτικῆς ἀποπληρώσεως χορηγὸν καὶ συμβολικῶς εἰπεῖν εἰς γαστέρα διαδυόμενον καὶ ποταμοὺς ἀναβλύζον ἀσχέτως ἀπορρέοντας, ποτὲ δὲ ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ὡς μύρον εὐῶδες ὡς λίθον ἀκρογωνιαῖον. Ἀλλὰ καὶ θηριομορφίαν αὐτῇ περιτιθέασι καὶ λέοντος αὐτῇ καὶ πάνθηρος ἰδιότητα περιάπτουσι καὶ πάρδαλιν αὐτὴν ἔσεσθαί φασι καὶ ἄρκον ἀπορουμένην. 145 A
Προσθήσω δὲ καὶ τὸ πάντων ἀτιμότερον εἶναι καὶ μᾶλλον ἀπεμφαίνειν δοκοῦν ὅτι καὶ σκώληκος εἶδος αὐτὴν ἑαυτῇ περιπλάττουσαν οἱ τὰ θεῖα δεινοὶ παραδεδώκασιν. Οὕτω πάντες οἱ θεόσοφοι καὶ τῆς κρυφίας ἐπιπνοίας ὑποφῆται τῶν ἀτελέστων καὶ τῶν ἀνιέρων ἀχράντως ἀποδια-

---

2 sqq Cf DN 198,15 sqq; Sap 13,1–9; Rm 1,20; Plot Enn IV 8,6,20 sqq; Gr Nyss hom opif 2 (133 A); Procl in Cra 30,19 sqq; id theol plat II 8 (p 56,16 sqq) 5 ἀνομοίως: Cf Gr Nyss Eun I 620–623; II 234–238 11 Cf Sap 5,6; Mal 3,20 11/12 Cf II Ptr 1,19; Apc 22,16 13 Cf Ex 3,2 ὕδωρ: Cf Ps 35,10; Jer 2,13; Ez 47,1 sqq; Apc 7,17 15 Cf Ex 17,1–7; Num 20,8; Joh 7,38; Apc 22,1 16 Cf Cant 1,3 λίθον: Cf Jes 28,16; Eph 2,20 17 Cf Hos 5,14; 13,7 18 πάρδαλιν: Cf Hos 13,7; Apc 13,2 ἄρκον: Cf Hos 13,8 20 σκώληκος: Cf Ps 21,7

PaRc PtPnPbFb Vv Fd Lc VcKa v

---

1 ἔστιν PaFb ἔστη Rc ἀπα . . δόντως Pb ἀπάσας Lc (sed sscr δου) μορφὰς: -ς in rasura 3 litt Vc 2 ἀτιμοτάτων Pn (corr e -μωτατ-) VvFdVc post ἀτιμωτάτων add ἢ Rc ὄντος Ka (sed corr) 6 inter αὐτῶν et οὐ rasura 5 fere litt Vc 8 εὑρήσωμεν Rc μόνον PaRcPt 11 τὸν e τῶν corr Pn ἑῷον: -ον corrupt in Pa αἰῶον Pt post ἑ- 1 litt eras, ο in rasura Pn 13 καταυαγάζον Pa καταυγάζοντα Rc καταυάζον Pt δὲ: μὲν RcPn φωτίζων Pt 14 χωρηγὸν Pn (sed corr) 16 ἀκρογονικαῖον Fd 17 αὐτὴν Rc περιτιθέασιν Pn (sed -ν eras) FbLc (sed -ν eras) λέοντας Fd (sed corr) 18 περιάπτουσιν Fb πάρδαλιν: -ι- in rasura Pn φασι om Pa ἄρκον PaPtVvFdLc: item PnPb sed sscr τ ἄρκτον RcFbVcKa v 19 ἀτιμώτερον PtPn (sed corr) Lc 20 σκώλικος PaPtPn (sed corr) Fb ἑαυτὴν PaRcFd 22 τῶν ἀτελέστων καὶ om PaRc (sed add in mg al m) τῶν alter om v ἱερῶν Pa ἀχράντων Pa (corr m rec) Pn ἀποδιαστέλλουσιν Fb

στέλλουσι τὰ «Ἅγια τῶν ἁγίων» καὶ τὴν ἀνόμοιον ἱεροπλαστίαν πρεσβευούσιν, ὡς μήτε τὰ θεῖα τοῖς βεβήλοις εὐχείρωτα εἶναι μήτε τοὺς τῶν θείων ἀγαλμάτων φιλοθεάμονας ὡς ἀληθέσιν ἐναπομεῖναι τοῖς τύποις καὶ ὥστε τὰ θεῖα τιμᾶσθαι ταῖς ἀληθέσιν ἀποφάσεσι καὶ ταῖς πρὸς τὰ ἔσχατα τῶν οἰκείων ἀπηχημάτων ἑτεροίαις ἀφομοιώσεσιν. Οὐδὲν οὖν ἄτοπον, εἰ καὶ τὰς οὐρανίας οὐσίας ἐκ τῶν ἀπεμφαινουσῶν ἀνομοίων ὁμοιοτήτων
145 B ἀναπλάττουσι κατὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. Οὐ γὰρ ἂν ἴσως οὐδὲ ἡμεῖς εἰς ζήτησιν μὲν ἐξ ἀπορίας, εἰς ἀναγωγὴν δὲ διὰ τῆς ἀκριβοῦς τῶν ἱερῶν ἐρεύνης ἐληλύθειμεν, εἰ μὴ τὸ δυσειδὲς ἡμᾶς ἐξετάραξε τῆς τῶν ἀγγέλων ἐκφαντικῆς ἀναπλάσεως οὐκ ἐῶν ἡμῶν τὸν νοῦν ἐναπομεῖναι ταῖς ἀπαδούσαις μορφοποιίαις, ἀλλ' ἐρεθίζον ἀπαναίνεσθαι τὰς ὑλικὰς προσπαθείας καὶ προσεθίζον ἱερῶς ἀνατείνεσθαι διὰ τῶν φαινομένων ἐπὶ τὰς ὑπερκοσμίους ἀναγωγάς.

Τοσαῦτα μὲν ἡμῖν εἰρήσθω διὰ τὰς ὑλικὰς καὶ ἀπεμφαινούσας τῶν ἱερῶν λογίων ἀγγελοειδεῖς εἰκονογραφίας, ἑξῆς δὲ ἀφορίσασθαι χρὴ τί μὲν αὐτὴν εἶναι τὴν ἱεραρχίαν οἰόμεθα, τί δὲ πρὸς αὐτῆς τῆς ἱεραρχίας ὀνίνασθαι τοὺς ἱεραρχίᾳ κεκληρωμένους. Ἡγήσοιτο δὲ τοῦ λόγου Χριστός, εἴπερ ἐμοὶ θέμις εἰπεῖν, ὁ ἐμός, ἡ πάσης ἱεραρχικῆς ἐκφαντορίας
145 C ἐπίπνοια. Σὺ δέ, ὦ παῖ, κατὰ τὴν ὁσίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχικῆς παραδόσεως θεσμοθεσίαν αὐτός τε ἱεροπρεπῶς ἄκουε τῶν ἱερῶς λεγομένων ἔνθεος ἐνθέων ἐν μυήσει γινόμενος καὶ τῇ κατὰ νοῦν κρυφιότητι τὰ ἅγια περιστείλας ἐκ τῆς ἀνιέρου πληθύος ὡς ἑνοειδῆ διαφύλαξον. Οὐ

---

1 Vide Ex 26,33 sq; Hbr 9,3 1 sq Cf CH 13,15 sqq; EH 69,14 sqq; Ep 9,197,1 sqq; Clem str I 55,1 sqq; V 57,1; Procl in R I 85,16 sqq 3 φιλοθεάμονας: Vox Platonica est; cf Pl R 476 b 4

PaRc PtPb (def a 20 ἱεροπρεπῶς) Rd (inc a 20 ἱεροπρεπῶς) Fb Vv Fd Lc VcKa v

---

1 ἀνομοίαν Vv πρεσβεύουσαν Pt 3 θείων FbVv: ἱερῶν cett v. Sed cf 18,2; EH 96,23. ἀγάλματα ἱερὰ neque in CH neque in EH legitur post ὡς add καὶ Fb ἀπομεῖναι PaRcPt (sed corr) Pn 6 οὐρανίους Pb ὁμοιωτήτων Pn (sed corr) 7 ἀναπλάττουσιν Fb οὐ: οὐδὲ PtPbFbVv 9 ἐλελύθημεν RcPtPn (sed corr) Ka ἐληλύθαμεν Pa ἐξέταξεν PaRc (-ξε) 10 ἐὸν Lc 10/11 ἐῶν – ἀπαναίνεσθαι vix legi pot in Pb 12 ἀνατείνεσθαι: ἀνατίθεσθαι Pt φανομένων Pa 14 μὲν om PbFbVv ὑλικὰς e corr Vc 15 ἱερῶν: νοερῶν Pb λογίων: ἀναλογιῶν Rc 15–20 multa verba aqua deleta Pb 15 ἀφορήσασθαι Fd 16 εἶναι om Pn (sscr m rec ut vid) τῆς Rc: om cett v 17 ὀνήνασθαι Pt (corr e ὀνίνασθαι) Lc ἱεραρχίαν v κεκληρωμένους: τετιμημένους Pt 18 ἡ: ὁ RcVv ἱεραρχικῆς om Pn sscr m rec ut vid ἐκφαντορικῆς Vv 19 ἐπίπνοιας Pn (sed σ eras) Vv (sed corr) ἱερατικῆς PaRcFdLc (corr ex ἱεραρχικῆς) 21 ἐν θέῳ PaRc γιγνόμενος KaVc (e corr) γενόμενος Pb (sed corr) 22 ἀνιέρος Lc (sed corr)